

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1916 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion om införande i förordningen om kommunalstyrelse på landet av bestämmelse rörande förfarandet, när ordinarie ledamot av kommunal- eller municipalnämnd avgår före slutet av tjänstgöringstiden.

Närvarande: herrar Edén, Clason, Bellinder, K. J. Ekman, Mannheimer*, von Geijer*, Olof Olsson, Stadener, von Bahr, greve Alexander Hamilton, August Ljunggren, Larsson i Västerås, Magnusson i Tumhult, Persson i Malmö, Waldén*, Beckman*, Hallén, Hildebrand*, Janson i Bråten och Andersson* i Höckerum.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 32, av herrar *Eliasson* och *August Ljunggren* har hemställts, »att riksdagen ville besluta att i den nu gällande kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet införa bestämmelse om, huru förfaras bör när ordinarie ledamot av kommunal- eller municipalnämnd avgår före tjänstgöringstidens utgång».

Till stöd för sin hemställan ha motionärerna anfört följande:

»Såsom framgår av bilagda skrivelse från kommunala Centralbyrån råder det oklarhet, huru förfaras bör, när ordinarie ledamot i kommunal- (municipal-)nämnd avgår under tjänstgöringstiden.

Enär det moment i § 30 av gamla kommunalförordningen för landet,

vari denna sak reglerades, icke intagits i motsvarande § 28 av den nya förordningen, nödgas man vid fyllnadsval förfara utan stöd av gällande lag.»

Den åberopade skrivelsen från kommunala Centralbyrån är av följande lydelse:

»I den gamla kommunalförordningen för landet stadgades, som bekant, i § 42, att beträffande ledamöternas av kommunal-(municipal-)nämndens tjänstgöringstid och avgång skulle gälla vad i § 30 var stadgat i avseende å kommunal-(municipal-)fullmäktige. I § 30 föreskrevs, att om fullmäktig avgick under den för honom bestämda tjänstgöringstid, skulle fyllnadsval anställas och den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått. Stadgandena ansågos böra tillämpas så, att suppleant tills vidare inträdde såsom ersättare för avgången ledamot samt fyllnadsvalet förrättades först å ordinarie decemberstämman (se t. ex. Hagmans och Carlborgs kommentarier till kommunallagarna).

I den nya kommunalförordningen är hänvisningen i § 42 bibehållen, ehuru nu till § 28 mom. 2. Men bestämmelsen om fyllnadsval vid ordinarie ledamots avgång under tjänstgöringstiden har ej influtit i den nya kommunalförordningen på grund av den proportionella valmetodens införande vid fullmäktigeval, varigenom en dylik bestämmelse överflödiggjordes. Härigenom har emellertid hänvisningen i § 42 kommit att hänga i luften.

Någon avsikt att ändra kommunalförordningen i denna punkt förelåg tydligen icke, utan har oklarheten uppkommit genom slarv vid lagtextens redigering. Vid sådant förhållande synes det oss icke föreligga några skäl att avvika från den ovan anförda praxis, som plägade iakttagas före de nya kommunallagarnas tillkomst.

Kommunala Centralbyrån:

E. Palmstierna.»

*Utskottets
yttrande.*

För närvarande innehåller § 42 i K. F. om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 den föreskrift, att, beträffande de ordinarie ledamöternas i kommunalnämnd tjänstgöringstid och avgång, gäller vad i § 28 mom. 2 är stadgat i avseende å kommunalfullmäktige. Följer man denna hänvisning till § 28 mom. 2, finner man visserligen bestämmelser om kommunalfullmäktiges *tjänstgöringstid*, men icke om förfarandet vid deras *avgång* före tjänstgöringstidens slut. Det är i stället § 32 mom. 3 och 4, som innefatta hithörande stadganden om kommunalfullmäktige. Där föreskrives nämligen, att i dylikt fall ny röstsammanräkning skall ske enligt vissa angivna grunder, och att den, som därvid förklaras vald, skall in-

träda som ledamot i den avgångnes ställe under återstoden av den för honom bestämda tjänstgöringstid. Dessa sistnämnda regler tillkommo i sammanhang med införandet av proportionellt valsätt till kommunalfullmäktige 1913 och ersatte ett stadgande av innehåll, att, om kommunalfullmäktig avginge under den för honom bestämda tjänstgöringstid, fyllnadsval skulle anställas för den återstående delen av den avgångnes tjänstgöringstid.

Den hänvisning, som, beträffande kommunalnämnds ledamöter, göres i § 42 till reglerna om kommunalfullmäktige, har alltså efter 1913 års lagändringar blivit ofullständig i vad avser spörsmålet om ledamots avgång före tjänstgöringstidens slut. I § 28 mom. 2, vartill hänvisningen sker, finnes ingen föreskrift i denna punkt, och de bestämmelser, som i andra lagrum förekomma rörande kommunalfullmäktiges avgång, kunna ej tillämpas å kommunalnämnd, vars ledamöter ej väljas proportionellt. Lagen lämnar i sin nuvarande lydelse endast så till vida en ledning för frågans bedömande, att hänvisningen i § 42 till § 28 mom. 2 ger vid handen, att hälften av nämndens ledamöter — eller, om antalet icke är jämnt, det antal som är närmast över eller under hälften — bör utses vartannat år, varav följer, att nytt val efter den avgångne, ifall över huvud sådant skall äga rum, bör ske för återstoden av hans tjänstgöringstid.

Emellertid kunde ifrågasättas, om ej nu gällande föreskrifter böra så tolkas, att vid ledamots avgång suppleant inkallas att tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstår. Mot en sådan tydning strider ej ordalydelsen i § 46, som handlar om inkallande av suppleant till tjänstgöring i ordinarie ledamots ställe. Men att detta icke kan hava varit lagstiftarens mening framgår redan därav, att § 46 haft samma lydelse, medan ännu fyllnadsval uttryckligen föreskrevs, d. v. s. före 1913 års lagändringar. Dessutom bör erinras om, att suppleanter väljas för endast två år, men ordinarie ledamöter för fyra år. Det är uppenbarligen icke rimligt, att en suppleant, som inkallas att tjänstgöra i stället för en avgången ordinarie ledamot, skulle såsom sådan fungera för längre tid än hans tjänstgöringsperiod såsom suppleant omfattar. Det allmänna stadgandet i § 46 om suppleants inträde i stället för ordinarie ledamot, när sådant erfordras vid dennes »avgång eller hinder», kan alltså icke ersätta de förutvarande bestämmelserna om fyllnadsval, och såvitt utskottet kunnat inhämta synes det också vara en gängse uppfattning inom kommunerna, att nu såväl som före 1913 års lagändring fyllnadsval bör äga rum vid ledamots avgång, ehuru genom nyssnämnda lagändring det direkta stadgandet därom försvunnit.

I själva verket torde, såsom i den till motionen fogade bilagan påvisas, vid de 1913 beslutade ändringarna i fråga om val till kommunalfullmäktige, genom vilka ändringar den dittillsvarande bestämmelsen om fyllnadsval utgick, hava förbisetts, att sistnämnda bestämmelse varit avsedd att gälla även för kommunalnämnd. I likhet med motionärerna anser utskottet, att detta förbiseende bör rättas, och att i lagen bör återinföras ett stadgande om sådana fyllnadsval, när ordinarie ledamot av kommunalnämnd avgår före tjänstgöringstidens utgång. Detta synes lämpligen kunna ske genom ett tillägg till § 42 av ungefär samma innehåll som den föreskrift angående fyllnadsval vid kommunalfullmäktiges avgång, vartill § 42 förut hänvisade, och som bortföll genom 1913 års lagändringar. Utskottet anser sig därjämte böra föreslå, att en dylik föreskrift fullständigast genom en anvisning om, å vilken kommunalstämma fyllnadsvalet skall ske. Hittills synes man i allmänhet hava ansett, att sådant val bör, i överensstämmelse med vad § 17 stadgar om val till de befattningar, vilka vid årets slut bliva lediga, om möjligt äga rum å ordinarie decemberstämma. Av Kungl. Maj:ts utslag den 14 sept. 1906 (i Samling av Kungl. brev, resolutioner och utslag ang. tillämpningen av kommunalförordningarna, nr 1688) framgår ock, att Kungl. Maj:t ansett fyllnadsval böra ske å ordinarie decemberstämma. Denna praxis förefaller ur flera synpunkter lämplig. Å andra sidan kunna i vissa undantagsfall omständigheterna vara sådana, att ett uppskov med fyllnadsvalet är olägligt eller till och med omöjligt, exempelvis om hela nämnden skulle avgå i början av året. Föreskriften att fyllnadsval sker å ordinarie decemberstämma kan alltså ej göras ovillkorlig, utan bör lämpligen kompletteras med ett medgivande, att ifrågavarande val kan ske å annan tidigare stämma, därest särskilda omständigheter därtill föranleda.

De bestämmelser, som träffas angående kommunalnämnd, komma jämlikt § 80 mom. 1 i berörda förordning att gälla även om municipalnämnd.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av ifrågavarande motion, måtte för sin del antaga följande

Lag om ändrad lydelse av § 42 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att § 42 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet skall erhålla följande ändrade lydelse:

(Nuvarande lydelse:)

42 §. I avseende på villkoren i övrigt för valbarhet till ledamot eller suppleant ävensom angående rättighet att uppdraget sig avsäga gäller vad i § 13 om ordförande i kommunalstämma stadgat är.

Beträffande de ordinarie ledamöternas tjänstgöringstid och avgång, gäller vad i § 28 mom. 2 är stadgat i avseende å kommunalfullmäktige.

Suppleanterna omväljas till hela antalet vartannat år.

(Föreslagen lydelse:)

42 §. I avseende på villkoren i övrigt för valbarhet till ledamot eller suppleant ävensom angående rättighet att uppdraget sig avsäga gäller vad i § 13 om ordförande i kommunalstämma stadgat är.

Beträffande de ordinarie ledamöternas tjänstgöringstid, gäller vad i § 28 mom. 2 är stadgat i avseende å kommunalfullmäktige. *Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställs fyllnadsval; och bör dylikt val, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, äga rum å ordinarie kommunalstämma i december. Den sålunda valde tjänstgör under den tid, som för den avgångne återstår.*

Suppleanterna omväljas till hela antalet vartannat år.

Denna lag träder genast i kraft.

Stockholm den 23 februari 1916.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservation

dels av herr *Bellinder* emot viss del av utskottets motivering;
dels av herr *K. J. Ekman*.
